

РОЗДІЛ 1. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ

УДК 37.012:001.895

DOI <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-1-7-12>

Наталія Аніщенко,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1854-452X>

м. Київ

Анна Євчук,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3563-839X>

м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ СТВОРЕННЯ МОДЕЛІ СУЧАСНОЇ МЕТОДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ШКОЛІ

Анотація.

Пропоновану увазі статтю присвячено проблемі організації методичної діяльності в школі шляхом упровадження інноваційних технологій. Розглянуто різні підходи до визначення методичної роботи. Обґрунтовано використання інноваційних форм у методичній роботі. Доведено необхідність узгодження розвитку навчальних закладів з інноваціями в системі освіти; проаналізовано проблеми методичної роботи вчителя. Виокремлено та проаналізовано інноваційні підходи до організації методичної діяльності з педагогічними кадрами. Розкрито вплив методичної діяльності вчителя на його професійне становлення. Показано перспективні тенденції розвитку методичної діяльності за умов модернізації освіти. У статті розглянуто перспективи трансформації методичних кабінетів у сервісні центри, щодо надання освітніх послуг педагогічним працівникам. Актуалізовано проблему вдосконалення професійної компетентності вчителів в умовах закладу освіти засобами методичної роботи.

Ключові слова: методична діяльність; модернізація; інноваційні форми; професійна компетентність.

Існує значна кількість новітніх досліджень, у яких важливе місце відводиться питанням упровадження інноваційних технологій навчання (О. Пометун, О. Пехота, А. Старєва, К. Дяченко, І. Первін та ін.) [2; 4].

Мета статті полягає в здійсненні аналізу проблем науково-методичної діяльності вчителя й обґрунтування перспективних тенденцій її розвитку за допомогою впровадження інноваційних технологій.

У контексті сучасних умов розвитку українського суспільства загалом і сфери освіти зокрема, інноваційність стає однією з домінантних тенденцій. Серед головних завдань закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) постає створення інноваційної педагогічної системи з такою організацією освітнього процесу, що максимально сприяли б розвитку особистості. Така особистість здатна продуктивно мислити, бути творчою, задовольняти власні потреби в самопізнанні, самореалізації, творчому самовдосконаленні, особистісному та професійному самовизначенні. Успіх у розв'язанні цього завдання визначається знаннями, професійною майстерністю, загальною педагогічною культурою вчителя та його творчим потенціалом. З огляду на це, актуальною стає проблема підвищення кваліфікації та професійної компетентності вчителів, розвиток і підвищення творчого потенціалу педагогічного колективу, а також досягнення оптимальних результатів у навчанні, розвитку і вихованні учнів [1–3].

Для вдосконалення освітнього процесу на сучасному етапі необхідною є модернізація систем відносин – у школі, за її межами. Педагогічні інновації – це те, що виникає у результаті творчих пошуків оригінальних, нестандартних варіантів розв'язання різних проблем і знаходить відображення у змісті освіти, формах і методах навчально-виховної діяльності, структурі та режимі закладів освіти, контролі й управлінні ними.

Методична діяльність має стати інноваційною через упровадження сучасних технологій, управління закладом, стимулювання підвищення рівня кадрового забезпечення, їхньої професійної майстерності, наприклад, за допомогою застосування дієвих інноваційних методів, форм, прийомів, інструментів для ефективного їх використання.

Поняття «інновація» латинського походження, що в перекладі означає *оновлення, введення* будь-чого нового, зміну. У педагогічній інтерпретації інновація – це нововведення, що покращує хід і результати освітнього процесу. Таким чином, інноваційна діяльність – це певне новаторство, а інноваційні підходи – підходи, що реалізуються в системі (методах, структурі, організації, формах) науково-методичної діяльності. У контексті оновлення змісту освіти першість будуть віддавати таким формам організації методичної діяльності, які б дали змогу:

- обирати власну траєкторію розвитку, визначати форми та варіанти професійного зростання та враховували освітні потреби й запити вчителів, рівень їхнього професіоналізму, мотиви професійного розвитку;

- стимулювали кожного до набуття професійних компетентностей, здатності до адаптації в умовах, що постійно змінюються [1–3].

Звісно поступово змінюються епоха та час, тому школу необхідно вдосконалювати. Нові підходи до характеру й рівня професійної діяльності сучасного вчителя пов'язані з бажанням відійти від стереотипів у навчанні, вихованні та розвитку особистості. Вони будуються на індивідуально-творчій діяльності вчителя, який здатен творити та запроваджувати нові технології, що ефективно реалізують вимоги особисто-орієнтованого освітнього простору.

Результатами творчих пошуків можуть стати нові освітні технології, педагогічні інновації, що мають сприяти розвитку особистості учня – формувати його світогляд, високу культуру, що є необхідним для досягнення успіхів у соціумі. Звернемо увагу на те, що освіта буде варіюватися залежно від потреб учня, що школи будуть різними, але головним залишиться **результат**. Людина має бути готовою до життя. Оцінювання цього результату має бути, насамперед, об'єктивним, ефективним і різнобічним. Школа має допомогти учням оволодіти технологіями життєтворчості та створити умови для їхньої самореалізації.

Одним із завдань методичної діяльності в ЗЗСО на сучасному етапі є активізація творчого потенціалу вчителів. Творчий характер закладено в суті професії вчителя. До творчості та креативного підходу вчителя спонукає учень – на сьогодні це розвинена та нестандартна особистість, вимоглива до свого наставника. Тому необхідно формувати тип учителя-новатора, справжнього фахівця.

Успіх освітнього процесу безпосередньо залежить від того, чи відмовиться вчитель від стереотипів минулих часів, чи готовий він будувати відносини з учнями на принципах гуманізму тощо. Дійсність вимагає позбутися звичних установок, шукати нові форми спілкування як з учнями, так і з учителями. Критеріями фахової підготовки мають стати рівень загальної культури вчителя та специфічні педагогічні характеристики: розуміння принципу природовідповідності; закономірності його розвитку; високий рівень володіння методикою; знання дитячої психології.

Один із таких підходів – це застосування інноваційних технологій організації науково-методичної діяльності. Для цього використовують як традиційні, так і нетрадиційні форми роботи. До традиційних методів зараховують **інструктивно-методичні** наради, методичні об'єднання, семінари-практикуми, предметні тижні, індивідуальні методичні консультації, конкурси педагогічної майстерності, співбесіди. До нетрадиційних методів належать: панорами методичних знахідок, клуби, літературна світлиця, педагогічний консиліум, проблемні столи, мозкова атака,

конкурс «Учитель року», педагогічний КВК, методичний аукціон, педагогічні посиденьки, творчий звіт вчителя, який атестується, освітянські вечорниці, портрет творчого вчителя тощо.

У ситуації динамічного оновлення ключових напрямів освіти актуальною постає проєктна культура вчителя. Вона формує потужні ресурси змін системи освіти. Метод дослідницьких проєктів – це один із способів організації науково-методичної діяльності, який засновано на реалізації принципу особистісно-орієнтованого підходу. Суть цього методу полягає в розробленні та реалізації педагогічних ідей одним або групою вчителів, що відбувається впродовж певного часу під керівництвом наукового керівника. Розвиток ІКТ надає можливість реалізувати дистанційні освітні проєкти, участь в яких можуть брати вчителі освітніх закладів як одного регіону, так і різних регіонів або країн.

Важливої значущості в науково-методичній діяльності з учителями набувають телекомунікації. До них зараховують такі види діяльності: вебінари, відеоконференції, Skype-зв'язок тощо. Необхідною умовою для формування єдиного інформаційно-навчального середовища регіону є створення веб-сайтів освітніх закладів або методичних служб. Важливо зазначити, що формування професійних компетентностей вчителя є неможливим без застосування інтерактивних технологій, що реалізуються на основі активної взаємодії учасників у процесі здобуття освіти [1; 5].

Серед них можна виокремити технології ситуативного моделювання (ігрові методи) і технології опрацювання дискусійних питань. До *ігрових інтерактивних методів* зараховують:

– *ділові ігри* – моделювання їх учасниками професійної діяльності, імітація реальних фахових ситуацій;

– *рольові ігри* – розігрування учасниками заданої проблемної ситуації, метою якого є формування адекватного механізму оцінювання та регуляції власної поведінки відповідно до поведінки інших учасників.

Технології опрацювання дискусійних питань передбачають широке і публічне обговорення будь-якого суперечливого питання чи проблеми з використанням методів «Обери позицію» і «Прес», круглих столів, дискусій, дебатів, форумів тощо. Також варто зазначити, що професійні компетенції вчителів успішно формуються під час занять у групах, де всі учасники відчувають взаємну залежність один від одного, а також почуття власної відповідальності за діяльність групи.

Ефективним методом групової професійної діяльності з педагогічними кадрами є *трєнінг* – організаційна інтерактивна форма, що застосовується на досвіді та знаннях її учасників. Тренінг – це запланований процес зміни знань, ставлення чи поведінки того, хто навчається, через набуття досвіду для досягнення ефективного виконання певного виду діяльності в галузі. Метою тренінгу є формування ключових компетентностей на основі співпраці, відповідальності, активності всіх учасників. Під час тренінгу учасники набувають нові знання, вміння та навички ефективної комунікації, лідерства, спільної діяльності в команді, аналізу ситуацій, самоконтролю та прийняття рішень, формуються позитивні цінності, ідеали. Особливо ефективними тренінгові методики є тоді, коли процес навчання спрямовано не на накопичення наукової інформації, а на формування життєвих і професійних навичок [5; 6].

Одним із методів, що передбачає реалізацію «Я-концепції», розвиток інтелектуального потенціалу вчителя, є *«кейс-метод»* або метод аналізу ситуацій. Його суть полягає у використанні конкретних ситуацій, випадків, текстів, історій, що називають кейсом, для спільного аналізу, обговорення та формулювання рішень. Використання цього методу дає змогу набутти навички застосування теоретичного матеріалу для аналізу практичних проблем, уміння формулювати запити, приймати рішення в умовах невизначеності та відстоювати власну позицію.

Метод, що надає можливість максимально розкрити потенціал людини, виявляти нерелізовані ресурси особистості, – це *коучинг*. Коучинг як професійна дисципліна вивчає закономірності, механізми та способи створення передумов для максимального саморозкриття потенціалу особистості чи колективу, включно з професійним самоусвідомленням і лідерством, самовдосконаленням і саморегуляцією. Коуч, який працює з учителем або з групою не дає готових порад, рекомендацій або рішень, оскільки він допомагає знайти власні способи розв'язання

актуальних проблем. Він формує компетенції безпосередньо в процесі професійної діяльності, допомагає особистості розвиватися, творити, пізнавати межу власних здібностей і досягати певної мети.

До сучасних форм професійної діяльності з педагогічними кадрами необхідно також зарахувати «*майстер-класи*» – це заняття, які проводять за принципом «дивись і роби так, як я». Ефективність цих занять підтверджується позитивними відгуками слухачів курсів із підвищення кваліфікації, молодих учителів. Саме майстер-класи є обов'язковим складником у професійному конкурсі «Учитель року». У контексті сучасних умов методична служба покликана підтримувати рівень професійної кваліфікації вчителя, бути центром і координатором педагогічного досвіду, вміти презентувати його перед широкою педагогічною аудиторією.

З урахуванням того, що ефективність освітнього процесу залежить від рівня управління закладом, то особливу увагу було приділено методичній допомозі вчителю в *самоосвітній діяльності*. У методкабінетах зібрано методичні матеріали (сучасна науково-методична література, банк новітніх технологій, методичні доробки складних тем навчальних програм, методичні доробки з проблем використання інноваційних технологій), відеозаняття (приклади занять кращих учителів). Методичну діяльність у ЗЗСО доцільно здійснювати на основі діагностики (опитування, анкети для вчителя), аналізу відвіданих занять, забезпечуючи створення відповідного психологічного клімату в системі міжособистісних відношень, комунікативному середовищі, потенціалу саморозвитку вчителя.

В умовах створення єдиного інформаційно-освітнього середовища в регіоні методичному працівнику недостатньо бути кваліфікованим методистом-предметником. Йому доводиться виступати в ролі:

- **менеджера** – організатора певного напрямку діяльності методичного кабінету (центру);
- **тьютора** – організатора з розробки та реалізації індивідуальних освітніх програм;
- **експериментатора** – організатора дослідно-експериментальної діяльності в регіоні тощо.

Таким чином, методичний кабінет поступово трансформується в сервісний центр щодо надання освітніх послуг педагогічним працівникам, задоволення їхніх потреб та запитів [3, с. 51].

Однак, незважаючи на різні форми методичної діяльності на рівні конкретного ЗЗСО, навчити вчителя творчості не можливо. У цьому контексті постає питання: Чи зможе вчитель пройти шлях від звичайного фахівця-професіонала до творчої особистості? Це безпосередньо залежить лише від самого вчителя, його активної позиції, а також від прагнення до самоутвердження та самореалізації. Сучасний учитель має стати творчою особистістю, «йти в ногу» з часом і прагнути до змін. Це його головне завдання, що зумовлює в сучасних умовах актуальну потребу наукового розроблення та обґрунтування проблеми методичного супроводу його професійної діяльності.

Таким чином, для оновлення системи науково-методичної діяльності в ЗЗСО безпосередньо пов'язано з: а) розвитком нового педагогічного мислення; б) вивченням перспектив широкого використання інноваційних освітніх технологій, що базуються на комп'ютерній підтримці у професійній діяльності вчителя; в) інтенсифікацією освітнього процесу, що значно підвищує ефективність методичної діяльності та професійний рівень педагогічних працівників.

Використані літературні джерела

1. *Бартош В.* Творчі підходи до організації методичної роботи з педагогічними кадрами. Київ : Шк. світ, 2010. С. 47–65.
2. *Гурова Н.* Інтерактивні технології формування професійних компетенцій. Київ : Шк. світ, 2011. С. 85–93.
3. *Литвиненко Г.М.* Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними кадрами в умовах районних (міських) методичних кабінетів (центрів). 2011. С. 48–54.
4. *Пехота О.М.* Освітні технології: навч.-метод. посіб. Київ : Інформ. збір. МОН України. 2009. № 13.

5. Тулупова О.В. Технология научно-методического сопровождения инновационной деятельности педагогов и педагогических коллективов в муниципальной системе образования. *Методист*. 2011. № 5. С. 16–20.

6. Чернікова Л.Г. Науково-практичні засади інноваційної діяльності методичних служб в умовах модернізації освіти. Донецьк : Витоки, 2009. С. 4–12.

References

1. Bartosh, V. (2010). *Tvorchi pidkhody do orhanizatsii metodychnoi roboty z pedahohichnymy kadramy [Creative approach to organizing methodological work with teaching staff]*. Kyiv. P. 47–65.

2. Hurova, N. (2011). *Interaktyvni tekhnolohii formuvannia profesiinykh kompetentsii [Interactive technology formulations of professional competencies]*. Kyiv. P. 85–93.

3. Lytvynenko, H.M. (2011). *Innovatsiini pidkhody do orhanizatsii naukovo-metodychnoi roboty z pedahohichnymy kadramy v umovakh raionnykh (miskykh) metodychnykh kabinetiv (tsentriv) [Innovative approaches to the organization of scientific and methodical work with pedagogical staff in terms of district (city) methodical offices (centers)]*. P. 48–54.

4. Piekhota, O.M. (2009). *Osvitni tekhnolohii [Educational technologies]*. Kyiv. Vol. 13.

5. Tulupova, O.V. (2011). *Tekhnolohyia nauchno-metodycheskoho soprovozhdeniya ynnovatsyonnoi deiatelnosti pedahohov y pedahohycheskykh kollektyvov v munitsypalnoi systeme obrazovanyia [Technology of scientific and methodological support of innovative activities of teachers and pedagogical teams in the municipal education system]*. *Metodyst – Methodist*. 5. 16–20.

6. Chernikova, L.H. (2009). *Naukovo-praktychni zasady innovatsiinoi diialnosti metodychnykh sluzhb v umovakh modernizatsii osvity [Scientific and practical principles of innovation of methodical services in terms of modernization of education]*. Donetsk. P. 4–12.

Anishchenko Nataliia, Yevchuk Anna. The Innovation Forms of Creating a Model of Modern Methodical Work at School.

Summary.

The article is devoted to problem of organization of methodical work at school through the introduction of innovative technologies. It was emphasized that creation of a modern model of methodical work is the basis for enhancing the efficiency and effectiveness of educational services, improving the quality of education. Updating the content of work in educational institutions and modernizing their methodological work involves reconstruction and improvement of educational content, and in addition changes in the work of methodical service in general. To this end, the article considers the features of organization of methodical work at school with the use of innovative forms of work, which should be based on creative activities of teachers and implement student-centered educational environment.

The article considers different approaches to the definition of methodical work; traditional and nontraditional forms of methodical work; innovation as a dominant trend in the development of education; notion of "innovation" in the teaching of interpretation; necessity of harmonizing the development of educational institutions with innovations in education. The authors analyze the problems of methodical work of teachers; directly innovative approaches to the organization of methodical work with pedagogical staff; influence of methodological activities of the teacher in his professional development; promising trends in development of methodical work in the conditions of modernization of education; transformation of curriculum offices in the service centers regarding the provision of educational services to the teaching staff; value of innovative forms of organization of methodical work with teachers; problem of improving the professional competence of teachers in terms of educational institutions by means of methodical robot. Special attention is paid to methodological support to teachers in their educational activities; problem of preparing school leaders to implement innovative forms in the management of the methodical work of educational institutions; necessity of creation of informational educational environment, which greatly improves the work efficiency.

Key words: *methodical work; modernization; innovative forms; innovative educational activity; professional competence.*

Анищенко Н., Евчук А. Инновационные формы разработки модели современной методической деятельности в школе.

Аннотация.

В статье рассматриваются проблемы организации методической деятельности в школе путем внедрения инновационных технологий. Анализируются подходы к определению методической деятельности; определено использование инновационных форм в методической деятельности; доказана необходимость усовершенствования развития учебного процесса с инновациями в системе образования; проанализированы инновационные подходы в организации методической деятельности с педагогическими кадрами; раскрыто влияние методической деятельности учителя на его профессиональное становление; показаны перспективные тенденции развития методической деятельности при условиях модернизации образования; рассмотрены перспективы трансформации методических кабинетов в сервисные центры, которые будут обеспечивать учебный процесс; актуализировано проблему усовершенствования профессиональной компетентности учителей.

Ключевые слова: методическая деятельность; модернизация; инновационные формы; профессиональная компетентность.

Стаття надійшла до редколегії 7 травня 2020 року